

# Nové Bratrské Listy

## Z obsahu

Kázání o čase (Kaz 3)

Jednota v Jižní Africe

Liturgie JB

Unitas fratrum (Ramallah)

Zprávy ze seniorátu

Z církví (o uprchlících)

Jan Hus



*Nyní tedy požehnej laskavě domu svého služebníka, aby trval před tebou navěky. Dáš-li mu, Hospodine, požehnání, bude požehnán navěky!*

*(1 Pa 17,27)*

## obsah

<b>kázání</b>	
O rozpoznání času ( <i>O. Halama</i> )	31
<b>biblické a teologické studie</b>	
Kázání na svátek M. J. Husi ( <i>J. Kapita 1586</i> )	33
Na jaké texty kázat? ( <i>T. Landová - Liturgie JB</i> )	35
<b>dějiny</b>	
Misie JB v Jižní Africe ( <i>T. Daňková</i> )	38
Vavřinec Benedikt z Nudožer ( <i>red</i> )	41
<b>unitas fratrum</b>	
Od Jeruzaléma k Ramallah ( <i>z angl. M. Ulrichová</i> )	42
Práce Jednoty v Albánii ( <i>red</i> )	46
Odchod biskupa Nelsona	46
<b>naš seniorát</b>	
Letnice v Potštejně ( <i>J. Nejmanová</i> )	47
Setkání sester v Turnově ( <i>Zd. Kafková a A. Sedláčková</i> )	48
Noc kostelů v Potštejně ( <i>N. Běťáková</i> )	49
Synod ČCE	50
<b>z církvi</b>	
Uznání arménské genocidy v Rakousku ( <i>eppd</i> )	52
Papež u Valdenských ( <i>eppd</i> )	53
Německé církve a uprchlíci ( <i>eppd</i> )	53
Další překlady bible ( <i>eppd</i> )	54
Pozvánka na Husovu slavnost	55
Vyobrazení MJH v dějinách	

### Nové Bratrské Listy

17. ročník (2015)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

tel: 224 941 870

mail: uf.praga@centrum.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

## editorial

Milé čtenářky, milí čtenáři,

druhé číslo našeho časopisu vychází přesně ve dnech velkého Husova jubilea, což se na obsahu snadno pozná. Vedle pokračování série o obrazech Jana Husa najdete staré bratrské kázání na jeho svátek, pozvánku na letošní slavnost v Žel. Brodě i zprávu o již probíhajících oslavách v Kostnici.

Žijeme však ve dnech, kdy Evropou, a zvláště naším českým, ustrašeným a sobeckým prostředím, probíhá strašidlo imigrantů. Miliony lidí na Blízkém východě a v Severní Africe ztratily v posledních letech šanci na obživu a pokojný život, proto se pouštějí do dobrodružných a smrtelně nebezpečných výprav někam za jídlem a bezpečím. Máme je jako Evropané zahánět, bránit jim a nechat je umřít někde daleko od nás?

Odpovědní lidé vnímají, že jsou jen dvě možnosti hodné názvu „lidský“. Přijímat tyto vyhnance mezi sebe a pomoci jim začít nový život tady u nás, v Evropě, nebo podniknout velkou a nákladnou akci, která by zajistila, aby se v jejich zemích zase dalo žít a pracovat.

Když se budeme postupně vydávat na dovolené a za odpočinkem, mělo by nás provázet vědomí, že jako ti šťastní, kteří mají obživu a domovy, máme odpovědnost za příchozí a cizince, za ty, kteří nemají nic.

Přeji pozhnané léto.

*Váš Jindřich Halama*

**Děkujeme za podporu pro náš časopis.  
Číslo účtu 2900700247/2010**

# kázání

## O rozpoznání času

(Kazatel 3:1-12, Lk 12:1-57)

1. My a čas: Někdy čtu Kazatelův text o čase při svatbě. Pak si asi snoubenci myslí, že to je popis jakéhosi „italského manželství“. „Je čas bořit i budovat, plakat i smát se, objímat i objímání zanechat, mlčet i mluvit, čas milovat i nenávidět“. Určitě to tak také někdy, alespoň v některých manželstvích, vypadá. Ale takový je ve skutečnosti svět. Jsou časy takové i onaké. Jsou časy dobré i zlé, smutné i radostné. Časy se proměňují a mění. Čas je faktor, který zásadně určuje náš život. Jak často o něm přemýšlíme nebo mluvíme. Známe ztracený čas nebo naplněný čas, víme, co to je být včas nebo pozdě, mít čas nebo nemít čas, víme, co je čas minulosti i budoucnosti, čas za námi i před námi. Jinak nežli v čase si svoji existenci představit neumíme. A přece je čas relativní. Přemýšlíme o tom, co všechno nestihneme a co musíme, pak přijde nemoc, která nás zásadně omezí, nejsme schopni dostát svým povinnostem a máme najednou času dost. Co všechno neuděláme a ono se nic nemění. Už svatý Augustin vyslovil myšlenku, že čas je relativní. Čas je stvořen. Bůh je mimo čas, před časem a nepodléhá času. Tak můžeme rozumět Ježíšovu slovu na kříži: „Dnes budeš se mnou v ráji“. A tak můžeme rozumět slovům na konci Bible: „Ano, přijdu brzo“. Běží roky a staletí; a nic. To znamená: Je tu Boží čas a náš čas.

2. Čas a kniha Kazatel: Kniha Kazatel patří do mudroslovné literatury. To je třetí část Starého zákona vedle zákona a proroků. Tato část má své zvláštnosti. Najdeme tu knihu Job, která se potýká s otázkou Boží spravedlnosti, Píseň písní, erotickou poezii, knihu Ester, která ukazuje ke kořenům antisemitismu a také knihu Kazatele, velkého skeptika a relativisty. On je ten, kdo k nám volá „marnost nad marnost“. Nejsou to žádná dogmatická díla; reflektují život všedního dne. Báseň, hymnus o čase (tato část byla také různě zhudebněna) je v celkovém duchu spisu. Jakou má vše cenu. Jaký je rozdíl mezi minulostí a budoucností, za čím se pachtíme, kde hledat pevný bod? A Kazatel nalézá řešení. „Radovat se a konat v životě dobro“. Nezdá se nám to trochu málo? Není to málo biblické? Kdekerý myslitel humanity by pronesl podobnou větu.

3. Čas a Nový zákon: Dvanáctá kapitola evangelia podle Lukáše je také věnována otázce času. Nejen Ježíšovo slovo z 56. verše: „Jak to, že nedovedete rozpoznat tento čas?“ Celou kapitolou prochází myšlenka času. Byť tu slovo čas není vyslovováno, můžeme chápat, že Ježíš připomíná, že za naší smyslovou skutečností je ještě jiná. Ta Boží. „Není nic zahaleného, co nebude jednou odhaleno, a nic skrytého, co nebude poznáno“ (v. 2). Je tu dvojitý svět. Svět smyslů (co máme před očima) a svět Boží (to,

co je za tím). Řečtina zná dvojí termín pro čas. „Chronos“, čas, který běží, od počátku do konce, čas, který můžeme měřit. Na vteřiny, roky nebo staletí. A pak pojem „Kairos“. To je událost, okamžik, kdy do našeho času zasahuje Boží čas. Prolíná jej. V našem čase lze prohlédnout hlouběji. Náš život v tomto čase má ještě jiný význam. Často se setkávám u studentů s postojem, že je hlubší souvislosti života nezajímají. Nezajímají se o filosofii, víru, politiku. Znovu a znovu je přesvědčuji, že nezám je také postoj, názor. Když nás politika nezajímá a neúčastníme se voleb, pak tím dáváme větší prostor těm, kteří chtějí dosáhnout nedobrych cílů. Není totiž žádné neutrální stanovisko. Každý náš postoj má své důsledky. Ve zmiňované 12. kapitole evangelia podle Lukáše se dvakrát setkáváme s pojmem pokrytec (pokrytectví). Pokrytec je jistě ten, kdo něco žije a něco jiného předstírá. To slovo původně znamená herec. Tedy člověk jen něco „hraje“. Ale charakterizuje to také ty, kdo zůstávají na povrchu věcí. Pokrytec je ten, kdo nehledí k širším souvislostem.

4. Čas Božího království: Když se vrátíme k tomu Kazatelovu řešení, podobný výrok nalézáme i u boháče v evangeliu podle Lukáše. Kazatel praví: „Poznal jsem, že není pro člověka nic lepšího, než se radovat a konat v životě dobro“. Boháč říká: „klidně si žij, jez, pij, buď veselý myslí“. Jsou to slova podobná a přece tak jiná. Boháč vlastně říká: Nic se mi nemůže stát, jsem zabezpečen, jsem „za vodou“ na mnoho let. Mohu žít a radovat se. On zůstává na povrchu, jako pokrytec. Nevidí skutečnou perspektivu života, nevidí svůj čas z té druhé strany, ten čas Boží. Proto Bůh říká: „Blázne“. K čemu ti bude to, cos nashromáždil, když přijde tvůj konec. Kazatel však praví: To, co máme v tomto nejistém a proměnném čase, to, co má cenu, to je radost a dobro. Radovat se znamená nahlédnout pod povrch věcí, nahlédnout nesa-mozřejmost všeho, co máme, znamená to vidět Dárce. Skutečně radostný je ten, kdo s vděčností přijímá a má na tom dosti. A konat dobré? To znamená stát vědomě proti všem zlým časům, proti všemu zlému, nedobrému, pokryteckému, marnému. Tam se otvírá čas Božího kralování.

*Ondřej Halama*

# *biblické a teologické studie*

## **Kázání na svátek Mistra Jana Husi**

K Husovu jubileu dnes přinášíme ukázkou z bratrské postily, kázání na svátek Mistra Jana Husi. Autorem je bratrský kněz a jeden z překladatelů Kralické bible, bratr Jan Kapita. Narodil se kolem roku 1550 v Bystřici pod Pernštejnem, vystudoval v Heidelbergu a byl správcem sboru v Třebíči. Svou postilu vydal pod dlouhým názvem (*Postilla, to jest Kázání, kteráž na řeči Boží ke dnům svátečním přináležející přes celý rok činěna bývají. V nichž po částkách artikulové víry obecné křesťanské se vysvětlují. Sepsána jako předně pro Boží čest a chválu, tak i pro vzdělání církve Kristovy i každého ouda jejího, až i pro pomoc všechněm věrným kazatelům, slovem Páně v církvi přísluhujícím*) roku 1586, vyšla znovu ještě dlouho po jeho smrti, roku 1615.

## **Na den pamětný Mistra Jana Husi**

Dnes památka se činí jednoho mučedníka Božího, milovníka pravdy horlivého jménem Mistra Jana Husi, kterýž léta Páně 1415 pod glejtem císaře Zikmunda do Konstancí, na sněm se vypraviv, od toho sněmu jest nespravedlivě potupen a jako dnešní tento den (jenž jest oktáv svatého Petra a Pavla) nemilostivě upálen byl.

Ta památka se proto nejvíc v národu tomto našem českém připomíná:

1. Abychom se rozpomínali na to, jak Pán Bůh milostivý v těchto krajinách, v čas velikých Antikristových bludů a mnohého zavedení, způsobiti ráčil obnovení církve své i učení a řádu jejího, kteráž ještě v poslední věk světa na osvědčení všechněm se hlásá a oznamuje.

2. Abychom Pána Boha z toho chválili, že bludy a hříchy mnohé, jimiž lid křesťanský velice byl obtížen, zjeviti k výstraze naší a pravdu svou kázáním čistého evangelium nám v známost uvésti ráčil.

3. Abychom i tu způsob církve Boží učili se poznávati, jak ona kdy rostla, jak zase mnozí bludové v ní povstávali, jak opět časem svým ona obnovována byla, jak mnohá protivenství mnozí pobožní trpěti a snáseti museli; čehož nemalý díl z historie o životu tohoto Mistra Jana Husi poznati se může.

Protož nyní, aby něco těch věcí připomenuto bylo, za základ toho slyšme Čtení [tedy evangelium] k dnešní památce přiložené:

(Matouš xxiii) Aj já posílám k vám proroky a moudré a učitele a vy z těch některé zmurdujete a ukřižujete a některé z nich bičovati budete v školách vašich a budete je honiti z města do města, aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá vylitá na zemi: od krve Abele spravedlivého až do krve Zachariáše syna Barachiášova, kteréhož jste zabili mezi chrámem a oltářem. Amen pravím vám, přijdou toty všecky věci na pokolení toto. Jeruzaléme, Jeruzaléme, morděři proroků a kterýž kamenuješ ty, jenž

byli k tobě posíláni: kolikrát jsem chtěl shromáždit děti tvé tak jako slepice shromáždí kuřátka svá pod křídla a nechtěli jste. Aj zanechávat se vám dům váš pustý. Neboť pravím vám, že mne již více nikoli neužríte od této chvíle, až i dítě: Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně.

Dobře se toto svaté Čtení k dnešní památce trefuje, nebo se v něm ukazuje tato troje věc:

I. Milost Boží veliká, kterouž Pán Bůh lidem činil a činí, když pro jejich dobré posílal a ještě posílá věrné učitele a správce, kteříž by lid od hříchův a bludův odvozovali a k pravé víře v Božího Syna kázáním čistého Evangelium přivodili. Takovou milost Pán Bůh činil lidu židovskému, když jim hned v počátku vůdce a správce věrné, když proroky mnohé a rozumné muže k spravování jich, též učitele a Zákona vykladače dával a posílal a skrze ně vůli svou jim oznamoval, hřešících ku pokání napomínal a cestu k dosažení věčného životu ukazoval.

O tom Kristus Pán teď ve Čtení svatém zákoníkům a farizeům mluví a svědčí, řka: Aj já posílám k vám proroky a moudré a učitele. Totiž, jako jsem prvé posílal k vám pro vaše dobré proroky Samuele, Eliáše, Elizea, Izaiáše, Jeremiáše a jiné mnohé, tak ještě i nyní to činím a posílám k vám apoštoly a na svém místě je pozůstavuji, aby jako proroci i budoucí věci vám předpovídali, i tajemství od věkův skrytá kázáním evangelium v známost vám uvodili.

Tak Pán Bůh své církvi i po apoštolech všech časů posílal učitele a správce věrné, kteříž by tu církev vzdělávali. Tolikéž potom v čas zavedení jejího některé muže rozumné vzbuzoval, kteříž poblouzení církve poznávali a jiným je k výstraze i k napravení se na prvnější způsob oznamovali. Nad přítomným zlým, kteréhož napravení nemohli, toužili a tomuto našemu věku poslednímu ku poznání hrozného zavedení, k odstoupení od něho, i k obnovení církve v učení, v životu i v řádu jako dvěře otevřeli.

Tak té milosti Pán Bůh dokázal i k těmto krajinám národu českého, kdyžto takměř před dvěma sty lety vzbudil a poslal statečného muže, hlasatele pravdy, Mistra Jana Husa a jiné pomocníky a následovníky jeho, skrze něhož bludy mnohé Antikristovy odkryl a čisté učení zase lidem k správě a spasitelnému užítku jejich vyzdvihl.

II. Ukazuje se ve Čtení veliká nevděčnost té Boží milosti lidem učiněné. Neuměli znáti lidé toho, co jim Pán Bůh dobrého z milosti činil, nechtěli sobě vážiti proroků a učitelů od něho z milosti poslaných, ale místo toho, co je měli s vděčností přijímatí, jich poslouchati, z nich Bohu děkovati, to jimi pohrdali, některé z nich mordovali, některé křížovali, jiné bičovali, z města, z obcí vypovídali a vyháněli.

Tak činili prorokům: Izaiáše pilou přetřeli, Jeremiáše kolikrát nelítostivě zbili, až ho zabili. Zachariáše, syna Jojady kněze, aneb jakž jiní vykládají syna Barachiášova, v síni domu Hospodinova ukamenovali.

Tak činili apoštolům svatým, z nichž některé kamenovali, jiné stínali, za živa dělali, na kříži roztahovali a rozličná trápení a smrti těžké jim činili. I po apoštolech

v první církvi rozličně věrné trápili, mučili, pálili, pekli, zvěři k sežrání dávali. Plnilo se to vsutku, což teď ve Čtení Pán pověděl: Vy (prý) některé z těch zmordujete a ukřižujete a některé z nich bičovati budete v školách vašich a budete je honiti z města do města.

Tak učinili i tomuto dnešnímu Mistru Janovi Husovi a tovaryši jeho Jeronýmovi, kteréž v Konstanci upálili, protože bludům a hříchům Antikristovým odpírali a lid k čistému svatému evangelium učení i k životu pobožnému obraceli a přidrželi. Tak podnes ještě zlý a nevděčný svět činí těm, kteříž pravdy Kristovy v čistotě následují a bludův Antikristových se vystříhají.

III. Předkládá se v svatém Čtení Boží toužebné nařikání nad tím lidem nevděčným a pomsta se jim oznamuje, že jejich dům pustý zanechán bude. Ducha svého, učení pravdy a všecko celé spasení od nich Bůh že odejme a jich nechá, aby v svých bludích a slepotě přehrozně zůstávali a spravedlivě zahynuli. A to buď sumovně z řeči této předloženo.

Což by pak více při dnešní památce o Mistru Janovi Husovi, povstání jeho i věrné práci, stálosti a smrti připomínáno býti mělo, to vše z historií, kteréž před rukama jsou a zvláště z života jeho, od každého kdož by jej čísti aneb slyšeti chtěl, poznáno a viděno býti může.

## **Na jaké texty kázat?**

*Tabita Landová. Liturgie Jednoty bratrské (1457-1620).*

*Červený Kostelec, Pavel Mervart 2014.*

Kniha Tabity Landové, mladé učitelky Evangelické teologické fakulty, přináší poprvé důkladně a přehledně zpracované dějiny liturgie užívané ke shromážděním Jednoty bratrské od jejich počátků až do Bílé Hory. Je to samozřejmě čtení, které vyžaduje soustředění a zájem, o vývoji liturgie si lidé nechtou na plovárně nebo ve vlaku. Je to kniha odborná a důkladná, přinášející množství materiálu i výkladů k vývoji liturgie v Jednotě v historických, teologických i bohoslužebných souvislostech.

Proč by odborná kniha měla zajímat členy církve, kteří jsou odborníky ve zcela jiných oblastech? Odpověď – protože se týká bohoslužby, a to bohoslužby naší vlastní tradice, a může nám pomoci leccos pochopit, otevřít nové pohledy na to, jakými cestami se život církve ubíral a ubírá a o čem podoba bohoslužeb může vypovídat.

V úvodní části se dozvíme hodně o historických souvislostech a teologických předpokladech utváření liturgie v Jednotě. Zajímavé pro nás může být například, že od začátku Jednota bratrská zachovávala sedm svátostí, ačkoli již Petr Chelčický, který Bratry tolik ovlivnil, uznával pouze dvě. Výrazné bylo působení Lukáše Pražského, který v Jednotě ustavil jednotný liturgický řád. Zůstal nám po něm

zachován spis *Zprávy kněžské*, který je souborem liturgických komentářů k sedmi svátostem a také jejich teologickým výkladem. Teprve pod vlivem reformace se Jednota přiklonila k omezení svátostí na dvě.

Autorka sleduje období, kdy byla Jednota okouzlena luterstvím, i pozdější rostoucí vliv kalvinismu a bratrskou snahu o zachování vlastní identity, zůstat sami sebou a podržet si to, co přijali od svých předků. Poslední období života Jednoty bylo ve znamení sblížení se s církví podobojí, k čemuž vedlo uspořádání církve podle Rudolfova majestátu (utrakvisté a Jednota ve společné konsistoři).

Tabita Landová ve své knize ukazuje, že liturgie Jednoty bratrské nebyla už od počátku nijak chudá. Sice se inspirovala tábořskou liturgií, která byla hodně jednoduchá, ale podržela si i mnohé prvky z církevní tradice.

Napínavou částí knihy je čtvrtá kapitola, která se zabývá otázkou, na jaké texty se v Jednotě má o nedělích a svátcích kázat.

Zdá se, že v prvních generacích měli kazatelé volnost ve volbě textů pro kázání, záleželo na tom, kdo z jakého prostředí vycházel a co mu bylo blízké. V době, kdy do vedení Jednoty nastoupil Bratr Lukáš, kolem roku 1500, zavedl užívání starocírkevních perikop, tedy oddílů z evangelií a epištol, které se užívaly a užívají od středověku (v různých bratrských vydáních Nového zákona, samozřejmě i v kralickém, najdeme „rejstrum“ nedělního čtení a epištol uvedeno na konci knihy).

Touto „novotou“ se však nezavděčil radikálnější Bratřím, kteří v tom viděli návrat k dědictví papežské církve a ani bratrský sněm 1504 tyto texty nenařídil jako závazné – ponechal možnost volby. Během zhruba jedné generace se však tyto texty v Jednotě vžily a vyznání Bratří z roku 1535 uvádí, že se ve sborech Jednoty čtou „zvláště evangelia a epištoly podlé nařízení cirkve davnieho“. Tedy starocírkevní perikopy se staly pevnou součástí bratrské bohoslužby.

O nějakých deset let později se však objevila snaha tento zvyk změnit. Jejím iniciátorem byl biskup Jan Augusta, který zdůraznil nebezpečí, že tyto prastaré texty vedou k přejímání hotových výkladů a opakování starých věcí, hrozí formálnost a nedostatek pozornosti k živě zvěsti slova. Pokusil se proto vypracovat zcela novou řadu biblických textů pro nedělní kázání, která by víc odrážela „pravdu víry, lásky a naděje spasitelnou“. A protože pravda víry je shrnuta ve vyznání víry, struktura Augustových textů pro kázání byla určována apoštolským vyznáním víry.

Nové texty pro kázání byly ve 40. letech vyzkoušeny v řadě sborů, s podobným výsledkem jako kdysi starocírkevní perikopy. Tentokrát byly stížnosti na nová čtení, že kazatelé nemají pomůcky pro kázání na tyto texty, že lidé umějí mnohá stará čtení z paměti a teď jsou mateni čtením nových a neznámých... Augustovy perikopy byly přijaty jako alternativní řada, vedle starocírkevních, na řadu let, v době, kdy Augusta již byl vězněn na Křivoklátě.

Ve vězení, pokud mohl, se věnoval usilovně své práci, vypracoval výklady na všechny nové oddíly pro všechny neděle a svátky. Tento spis, nazvaný *Summovník*,



byl dlouho pokládán za ztracený, až nedávno byl objeven (tedy identifikován) mezi starými tisky Národní knihovny (ne celý, jen dva svazky ze tří). Kniha T. Landové přináší na str. 349-360 seznam biblických oddílů z Augustova díla.

Augustův výběr textů nakonec vedení Jednoty neodsouhlasilo, nechali jej dost významně přepracovat a vydat tak rejstřík nedělních čtení hodně odlišný od Augustova návrhu. Následkem byly neshody a napjaté vztahy mezi Augustou a novým vedením Jednoty. Nový rejstřík nedělních čtení však byl v souladu s Augustovým záměrem vytvořen podle struktury Apoštolského vyznání víry.

Vedení Jednoty kladlo důraz na tradiční uspořádání církevního roku a zachování křesťanských svátků, tedy spíše podporovalo starocírkevní perikopy, nezakazovalo však užívání nové řady a r. 1563 nechalo vytisknout její novou úpravu. Spory tím však neskončily, bratr Augusta pořád měl za nejlepší svůj *Summovník*, nová řada sice některé uspokojovala, ale přinášela i zmatky. Nakonec se vahou tradice a zvyku prosadily oddíly starocírkevní, jak ukazují i zachované postily z poslední čtvrtiny 16. století, a konec konců i kritika Bratří od kalvinistických teologů, kteří v Kalvinově duchu prosazovali kázání na bibli průběžně, tak, jak je psána (tedy i bez ohledu na církevní svátky, každou neděli na další oddíl stejné knihy).

Co důležitého celý tento dlouhý spor přinesl, byla starozákonní čtení, která byla ke starocírkevním textům přidána, tak, aby byla, jak chtěl Augusta, v bohoslužbách čtena „řeč prorocká“, „řeč evangelická“ i „řeč apoštolská“.

Vedle tohoto napínavého příběhu textů ke kázání však kniha přináší mnohé další. Podává výklad Lukášova liturgického díla „Zprávy kněžské“, liturgie ke všem svátostem a ukázky ze starých bratrských agend. Zaujme například nečekaná „Agenda k rozlučování manželství“.

Liturgický vývoj Jednoty bratrské je v knize vyložen a ukázán způsobem odborným, ale srozumitelným a stojí za to dát si trochu práce tam, kde je věc složitější. Kniha Tabyty Landové by určitě neměla chybět v žádné sborové knihovně.

*A. Halamová a J. Halama*

## **Misie obnovené Jednoty bratrské v Jižní Africe na přelomu 18. a 19. století, aneb prameny k misijní činnosti V.**

### **Z životopisu afrického misionáře Johanna Gottlieba Bonatze (1773–1827)**

Druhým ze dvou misionářů, o nichž byla řeč ve vztahu k misijní činnosti u kmeny Khoikhoi, byl Johann Gottlieb Bonatz. Roku 1808 podnikl spolu se svým bratrem ve víře – Johannem Adolfem Küsterem – průzkumnou cestu z misijní stanice Gnadenenthal do nové oblasti zvané Groenekloof/Grünenkloof (z hol. kloof – die Kluft = roklina). Stanice byla vzdálená zhruba 40 km severozápadně od Kapského města. V blízkosti moře tak vznikla v pořadí druhá stanice obnovené Jednoty bratrské v Jižní Africe. Později získala stanice označení Mamre (1).

Johann Gottlieb Bonatz se narodil roku 1773 v Tangermünde ve Staré marce. Jeho rodiči byli Andreas Bonatz a Dorothea Elisabeth (roz. Janicke). Pocházel z dvojčat, z nichž byl prvorozeným. Měl však ještě čtyři mladší sestry, které pravděpodobně zemřely v dětském věku. Jeho rodičům tedy nezbylo nic jiného, nežli se ve svých modlitbách a tužbách obrátit k Bohu a tak zahnat nejen svůj zármutek, ale i chudobu, ve které se rodina ocitla. Jak uvádí misionář ve svém životopisu, jeho rodiče byli velmi zbožní a ve stejném duchu ke zbožnosti vedli i své děti. Údajně měli takový rodinný zvyk, každou neděli kolem poledne rozmlouvat se svými ratolestmi o náboženských otázkách a vždy k večeru se předčítaly k povznesení mysli životopisy ostatních členů obnovené Jednoty bratrské. Sám Bonatz uvádí, že jako nezapomenutelné se mu jevily především dva z těchto životopisů. Prvním z nich byl životopis zesnulého bratra Jülicha a druhým ze zmíněných životopisů byl životní příběh sestry Louise von Heyn. Johann Gottlieb prožil údajně velmi zbožné dětství. K prvnímu svatému přijímání přistoupil spolu s dalšími 31 dětmi. Zažil prý nepopsatelný a všeprostopující pocit míru, který se mu jevil i tu chvíli jakožto nezapomenutelný. Spolu se svým otcem podnikl návštěvu Gnadau, což bylo v podstatě jedním z důležitých, ba právě rozhodujících momentů. Tehdy v něm vzplanula touha stát se opravdu činným členem obnovené Jednoty bratrské, proti čemuž jeho rodina v zásadě neměla žádných námitek. Zároveň si jeho přání, stát se jedním z aktivních stoupenců, všiml i v samotném jádru obnovené Jednoty bratrské.

V roce 1789 byl opětovně pozván do Gnadau. V sobotu, krátce po jeho příjezdu, se účastnil večere Páně. Tento okamžik popisuje jakožto nezapomenutelně slavnost-

ní chvíli, která svou výjimečností prostoupila celou jeho duši. V nadcházející neděli pak prosil o odpuštění svých hříchů velmi úpěnlivým způsobem. Prý si vylil celé své srdce za doprovodu na tisíce slz. S nepopsatelným pocitem Božího míru se obrátil Johann Gottlieb zpět na cestu domů. Poté, co se vrátil zcela oproštěn od svých minulých hříchů, zůstal v rodičovské péči ještě celý rok, než se znovu odebral do Gnadau.

Nějaký čas zde bydlel v jakési ubytovně zřízené k bratrským účelům pro budoucí členy Jednoty. Jeho ochráncem byl údajně bratr Teutsch, který se stal jakýmsi jeho adoptivním otcem. Radil mu a povzbuzoval ho, když se kvůli něčemu trápil a byl mu oporou při samotném vstupu do obce. V Gnadau čekal Bonatz rok, což pro něj nebylo lehké a tento čas se mu jevil jako zdoluhavý. Snášel to špatně, nejraději by, jak popisuje, uchopil svou tuláckou hůl a vydal se do jiné obce. Nemohl zde však zanechat svého spolubratra jménem Kohrhammer, který ho nabádal k tomu, aby zůstal a podal žádost o přeložení. Pokud to je vůle Boží, jeho tužba se údajně vyplní. Bonatz získal nakonec svolení k tomu, aby odešel do obce v Ebersdorfu. Do cíle dorazil dne 20. července roku 1792. Bylo mu tehdy 19 let.

V Ebersdorfu mu nastala jakási zkušební doba. Pravděpodobně si vydělával výrobou rukavic, což zde bylo hlavním zdrojem obživy. Jak popisuje, někdy z tohoto druhu práce neměl radost a vedlo se mu špatně. Co se týkalo jeho duševního stavu, nežilo se mu tak radostně jako v Gnadau. Za zmínku stojí také jeho opravdové přijetí do obce. V Gnadau byl navržen na člena a zařazen, pravděpodobně podle toho, co v životopise uvádí, na čekací listinu těch, kteří budou jednou do Jednoty doopravdy přijati. Při jedné ze schůzek vedení bratrského sboru byl Bonatz konečně přijat mezi právoplatné členy. Stalo se tak 24. února 1793.

Od té chvíle mu prý začalo radostné období a s pohnutím na něj nepřestal vzpomínat. Pro Bonatze znamenalo patřit do obce něco opravdu velkého a důležitého. V roce 1803 byl Johann Gottlieb povolán do holandského Zeistu. Odjel tam s obavami, které pramenily i z tehdejších válečných nepokojů. K misijní činnosti mezi Hotentoty byl povolán roku 1805, tedy o jeden rok dříve, nežli jeho pozdější spolupracovník Küster. Poté, co se oženil s Johannou Dorotheou Koch, byl 11. září roku 1805 vysvěcen v Herrnhutu na diakona. Vysvětil ho biskup Hübner. Zanedlouho poté, již 13. září odjíždí spolu se svou ženou vstříc svému poslání do africké divočiny.

Do Gnadenthalu, první z misijních stanic Jednoty, se dostal misionář Bonatz 8. června následujícího roku. Poté, co byla založena stanice Groenenkloof, odchází do těchto končin na delší dobu a to roku 1810. S výjimkou několika měsíců roku 1815, které strávil Bonatz v Gnadenthalu, působil v Groenekloofu až do roku 1820, kdy zemřela jeho paní. Za zmínku stojí i jeho dočasná cesta do Evropy, kterou podnikl roku 1822 na popud vedení Jednoty, za účelem jistého odpočinku a také, aby bratrům v Herrnhutu podal osobně zprávu o africké misijní činnosti. Zároveň spolu

s ním do Evropy odcestovaly i čtyři děti misionářů, působících v Jižní Africe. Prvním z nich byl Ludwig Clemens, další z nich byl syn misionáře Lemmerze – August Lemmerz a dvě dívky – Luise Beinbrecht a Bonatzova dcera Justina. Důvodem jejich odjezdu bylo získání lepšího vzdělání, které tehdejší Evropa nabízela. Odjely tedy s tím, že měly být dány na výchovu do některého z bratrských institutů umístěných v Horní Lužici.

Dne 26. února 1822 odcestoval Bonatz za doprovodu spolubratrů Clemense a Schulze z Groenekloofu do Kapského města. Zde na něj již čekaly dvě z žen misionářů – Kohrhammera a Beinbrechta (2). Dceru jedné ze sester – Luisu Beinbrecht odvezl následně s sebou do Evropy. Bonatz se zdržel spolu se svým doprovodem ve městě až do 6. března. Následujícího dne se odebral na palubě loď Cornwallis, jejímž kapitánem byl jakýsi muž jménem Bourke, vstříc Evropě. Do Herrnhutu se dostávají 7. července 1822. Záhy se však vydávají opět na cestu, tentokrát do Kleinwelky. Důvodem této cesty bylo odevzdání zmíněných dětí do péče výchovného institutu, který se ve zmíněné obci nacházel. Zanedlouho poté se Bonatz vrátil sám zpět do Herrnhutu. Během svého pobytu v Evropě strávil také nějaký čas v Gnadau, kde se podruhé oženil s jistou Fridericou Dorotheou Erdmann.

Záhy, již v září roku 1822, se vydává zpět do Jižní Afriky. Zpáteční cesta trvala více jak půl roku. V březnu roku 1823 se dostává Bonatz do Gnadenthalu. Pravděpodobně na základě své cesty do Evropy se vydává vstříc novému poslání a tím je misijní působení v nově vzniklé stanici Elim, kde působil od roku 1824. Kvůli onemocnění se však o tři roky později vrací do Gnadenthalu za účelem lékařského vyšetření. Údajně trpěl astmatickými záchvaty, ale tamní africké klima na jeho chorobu prý mělo blahodárné účinky. Jakmile však skončilo jeho svírání v oblasti hrudi, objevila se vážnější nemoc. Dostavila se hydropsie, neboli vodnatelnost, která se stále zhoršovala a na konci měsíce listopadu se jevila už situace opravdu vážná. Ve stanici Elim však nebyla k dispozici lékařská pomoc. Proto se odebral do zmíněného Gnadentahlu v doprovodu bratra Lemmerze. Do stanice dorazili dne 3. prosince 1827.

I přes všechny užití prostředky postupovala nemoc neobvykle rychle. Sám Bonatz si uvědomoval, že brzy nastane čas, kdy se bude muset odebrat na věčnost. V čase předvánočním umírá dne 16. prosince 1827 ve věku 54 let a 10 měsíců. Zanechal po sobě z prvního manželství 5 dětí, z čehož 3 mu odešly na věčnost a zbývající dvě byly svěřeny do péče bratrského sboru. Jeho druhé manželství bylo požehnáno třemi dětmi, jež ho přežily. Misii sloužil věrně a s požehnáním plných 21 let (3).

*Mgr. Tereza Daňková, KPVHAS FFUK*

*Tento příspěvek vznikl jako jeden z výstupů projektu*

*„Misie obnovené Jednoty bratrské v Jižní Africe na přelomu 18. a 19. století“  
řešeného v roce 2014-2015 na FFUK z prostředků Grantové agentury UK*

- 1 *Reise-Diaria (1798–1886) – in Afrika, Diarium von einer Rocognoscirungs=Reise von Gnadenthal nach grünen Kloof auf dem Vorgebirge der guten Hoffnung, r. 1808, ABU, Sign. R.15.Ma.13c.*
- 2 *Reise-Diaria (1798–1886) – von Afrika, Reisediarium des Brüder Bonatz vom Caap der guten Hoffnung bis Herrnhut und der Oberlausitz, r. 1822, ABU, Sign. R.15.Ma.13b.*
- 3 *BONATZ, Johann Gottlieb, Lebenslauf, ABU, Sign. R.22.37.7., fol. 1r–7v.*

## Vavřinec Benedikt z Nudožer

Český utrakvistický vzdělanec Vavřinec Benedikt z Nudožer zemřel právě před 400 lety v Praze (4. června 1615). Narodil se zřejmě kolem r. 1555 na Slovensku a když osiřel, vzal si jej strýc, který bydlel u Znojma a pomohl mu. V poměrně vysokém věku (kolem 30 let) vystudoval vyšší latinskou školu v Jihlavě, kde byl jeho spolužákem také Jan Campanus Vodňanský, pozdější rektor Pražské univerzity. Benedikt se také r. 1587 zapsal na univerzitu, titul však prozatím nezískal a stal se učitelem. Nějakou dobu učil na nižších školách, v Moravských Budějovicích a Uherském Brodě. V roce 1595 se vrátil na Pražskou univerzitu, aby dostudoval (mistrem r. 1600). Během studií zároveň vyučoval na partikulární (latinské) škole při univerzitě a 1597 se stal správcem latinské školy v Žatci. Roku 1603 nastoupil jako učitel na artistické fakultě univerzity, v roce 1611 se stal jejím děkanem. V posledním roce života však jej sužovala tuberkulóza, jíž také podlehl. Pohřben byl, jak bylo u učitelů fakulty zvykem, v kapli Božího těla na Dobyčtím trhu (dnes Karlově náměstí).

Vavřinec Benedikt patřil k předním humanitním vzdělavcům a pedagogům, vynikl především jako filolog. Napsal velkou českou gramatiku (*Grammaticae bohemicae ... libri duo*, 1603), která je hodnocena jako nejuplněnější a nejsystematičtější česká gramatika té doby a na niž se ještě dlouho navazovalo. (Lákalo by nás myslet si, že tu navázal na gramatiku Jana Blahoslava, ale ve skutečnosti se inspiroval v zahraničí, jednak Melanchthonem a jednak gramatikou francouzskou.)

Přeložil také do češtiny žalmy metodou časoměrných veršů (*Žalmové některé v písně české na způsob veršů latinských v nově uvedené a vydané*, Praha 1606), v čemž byl rovněž průkopníkem.

Ukázkou jeho překladu žalmu 79 tuto vzpomínku zakončíme:

### Žalm LXXIX

*Vavřinec Benedikt (verš trochejský)*

(1) Proč pohanských zběr lidí do tvých dědictví vpád činí?  
králi věčný, ach popatřiž, jak se působí nyní!  
Tvému mínu voddaný hanebně chrám zohydili,  
v Judstvu město tvé svatě žalostně v rum obrátili.

- (2) Tvých služebníkův těla ptákům žravým rozházeli,  
tvých milých těla zvěřím sau k roztrhání voddali.  
(3) Krev jejich po všech stranách vůkol se města spouštěla,  
jakžto přívalem potok rozvodnělý valem tekla.  
Tuť nebyl žádný z lidí, by chtěl zbité vopatřiti,  
tuť nebyl žádný z lidí, mrtvé kdoby chtěl pohřbíti.  
(4) Jak živí tak též zbití všickniť sme již v zahanbení:  
konce posměchům mnohým u sousedův našich není.  
(5) Otče dobrý, dlouho-liž tvá prehlivost trvat bude?  
dlouho-liž tvé horlení tak hrozně plápolat bude?  
(6) Radše hněv na národy svůj sešli, jenž tě neznají,  
sešli království na ta, která na moc tvau nedbají.  
(7) Neb vidíš sám, jak mečem tvé símě věné sau zbili,  
všecko ohněm jich obydlí z gruntu jak vyvrátili.  
(8) Nepravostí nám našich ó nezpomínej již, Bože,  
býti rač milostivý, pro nepravost jest nám hoře.  
(9) Ó spomoz, silný Bože, spomoz pro míno své svaté,  
vysvoboď nás všecky, odpusť hříchy naše proklaté.

*(na základě spisu M. Hemelíka: Vavřinec Benedikt z Nudožer.  
Portrét renesančního umělce. VŠP Jihlava 2011)*

## *unitas fratrum*

### **Od Jeruzaléma k Ramallah**

#### **Část 1: 1865 – 1900**

Když cestovatelé 19. stol. odcházeli z Jeruzaléma Sionskou branou, mohli vidět podél její zdi asi patnáct baráků postavených z hrubých kamenů. To byla obydlí vyhrazená těm, kteří byli postiženi nemocí a vyhnáni ze svých vesnic ze strachu z nákazy. Tady mohli malomocní u poutníků žebrot. Americký misionář William Thomson popsal jejich postavení při své návštěvě města v roce 1833: „Malomocní, kteří nemusí žít mimo město, obývají řadu špinavých chatrčí, kterým je nutno se vyhnout, protože jsou nebezpečné. Nikdo s malomocnými nejl, nedotkne se jejich oblečení ani nádobí, protože má k tomu dobrý důvod.“ To nebyl jen strach z nákazy, který vedl k izolaci malomocných, ale také přesvědčení, že infekce je znamením nemravnosti.

Malomocenství nebo Hansenova nemoc, která není totožná s malomocenstvím v bibli, je pravděpodobně druhem lupénky nebo zánětu kůže. Hansenova nemoc je chronická bakteriální infekce, která byla donedávna neléčitelná. Ve své další fázi vede ke tvorbě boláků a ke ztrátě prstů nebo jiných částí těla. Než se začala užívat antibiotika, spočívala její léčba hlavně v ovazování ran a vředů, aby se této nemoci předešlo.

V létě roku 1865 byli němečtí manželé baron von Keffenbrink-Ascheraden a jeho manželka Augusta na pouti do Jeruzaléma hluboce dojatí žalostnými životy malomocných ubožáků kolem Sionské brány. Dle informace jeruzalémských úřadů zjistili, že je blízko Jaffa brány na prodej dům za 1000 liber, který by mohl být upraven jako útulek. Manželé Keffenbrinkovi se dali do opatrování financí pro stavební fond. Komise protestantů, kteří žili v Jeruzalémě, opatřila projekt a navrhla, aby byl útulek předán do rukou Moravanů, kteří už měli zkušenosti s vedením útulku malomocných v Cape Colony na Robben Island v Jižní Africe. Keffenbrinkovi pracovali neúnavně, aby se zvýšily fondy a přispívali osobně velkými penězi na koupi nábytku, lnu a šatstva. Přispívaly také zahraniční sbory včetně britských. Když bylo všechno hotovo, měl dům pokoje a vybavení pro 12 pacientů.

Domov byl otevřen a zasvěcen v květnu 1867, pouhé dva roky po počáteční vizi manželů Keffenbrinkových. Prvními zámožnými správci domova byli jmenováni Friedrich Tappe a jeho manželka z moravské misie na Labradoru. První příjem malomocných byl pomalý. Pomoc nabízeli nejvíce muslimům a nedůvěřivým křesťanům. Dům, jak se domnívali, bude beze vší pochyby vězení, v němž budou zavřeni na celý život. Kromě toho byli malomocní zvyklí být volní a vést nezávislý život s příjmem ze žebření. Starý běžný způsob byl pro mnohé přitažlivější než čisté pokoje a postele, péče o rány a boláky, pěkná zahrada a dostatek jídla. Během prvních tří měsíců prošli dveřmi jen 3 malomocní a způsobili těžkosti sborům, které přispěly na výdaje útulku. Ale o vánocích 1867 se počet pacientů zvýšil na pět a v květnu následujícího roku bylo zaplněno 12 míst.

Arabští malomocní, zvyklí žít nepořádně, s nesmírně rozdílnou kulturní minulostí ve srovnání s těmi, kteří se o ně starali, se ukázali jako obtížní pacienti. Hlavní problém byli tajní „únikáři“, kteří mohli zmizet kvůli sexuálnímu dobrodružství nebo získání peněz žebrotou. Mnozí z nich se do domova vraceli, aby jej opět opustili, ale znova se do něj vraceli. Bylo o ně pečováno, byli nasycováni, oblékáni a jejich rány ovazovány bez ohledu, na riziko nákazy. V očích misionářů byli malomocní nevďeční. „Půda v Palestině“, psala jedna z ošetřovatelek, „je velmi kamenitá, ale není tak tvrdá jako jsou srdce tureckých Arabů a jmenovitě křesťanů. Pán na nás klade opravdu břemena, ale On nám pomáhá je snášet.“

Svoboda a příjem peněz z žebření byly stále přitažlivé pro ty, kdo propadli tomuto špatnému životu. Proto Moravané postavili novou nemocnici, vzdálenou míli cesty od tohoto domova, aby se snížily „tajné útky“, zlepšily podmínky pro pacienty

a zvětšily řady těch, kdo mohli být ubytováni. Nový domov, zvaný „Ježíšova pomoc“ byl účelově postaven pro 50 – 60 pacientů ve třech poschodích s velkým ústředním dvorem. Velké zahrady zásobovaly nemocnici příležitostně zeleninou a ovocem. Byl chován i dobytek. Nemocnice „Ježíšova pomoc“ byla otevřena v dubnu 1887, ale pokusy přitáhnout více malomocných bezdomovců se nikdy nesesetily s úspěchem. Byla ustanovena i diakonka, aby jim kázala evangelium a povzbuzovala je ke vstupu, ale i to se setkávalo s malým úspěchem. Žebrání na okraji silnice se stalo malomocným druhou přirozeností. Nemocní, kteří nemohli chodit, byli dopraveni k okraji silnic a naloženi na osly. Vystavovali tak své boláky, aby vzbudili útrpnost kolemjdoucích.

Ačkoli hlavním posláním domova byla ošetrovatelská péče, docházelo také k několika evangelizacím. Pacientům se četla bible v arabštině, byly jim vypravovány biblické příběhy. Trpícím se vysvětlovaly útěcha a naděje křesťanské víry. Došlo i k několika obrácením. Muslimští pacienti byli obráćeni od praktikování koránu a konaly se denní modlitby.

## **Část 2. : 1900 – 2014**

„Ježíšova pomoc“, nový bratrský domov malomocných v Jeruzalémě, nebyl jediným domovem pro malomocné v tomto městě. V r. 1875 otevřela Ottomanská (turecká) vláda útulek pro malomocné v Silwanu na východě města a ten působil pro „tajné útěkáře“ jako magnet. Nebyla totiž poskytována žádná ošetrovatelská péče, nanejvýš jen kontrola. Demetrius Zambaco, řecký lékař a specialista na malomocenství, navštívil tento domov na počátku roku 1900. Popisuje jej jako 13 malých pokojů pro 30-40 malomocných, kteří žijí v ostudné špině při denním jídle, které se skládalo z 300 gramů černého chleba „neurčité konzistence“.

Pacienti „Ježíšovy pomoci“ mohli opustit tento útulek, aby žebrali a okoušeli různá dobrodružství, než se vrátili do pohodlného bratrského domova. Někteří z nich v něm bydlili i po svatbě s partnerkou nebo partnerem z „Ježíšovy pomoci“. O Vánocích 1916 se všech 38 malomocných z vládního útulku utábořilo před branami „Ježíšovy pomoci“ a požadovali, aby byli vpuštění dovnitř. To se zdálo být nadějnější pro získání lepšího jídla během tvrdých válečných podmínek, kdy do bratrského domova došla speciální vánoční loďní zásilka. Opětné přijímání „tajných útěkářů“ do domova bylo zastaveno v roce 1920.

Ve 20. a 30. letech se nově rozvíjela i lékařská péče, později za vedení doktora Tawfiga Canaana, palestinského specialisty na malomocenství. Ve 20. letech prováděl domov novou léčbu, která získala oblibu. Byl to olej chalmoogra, tradiční léčení malomocenství v indické medicíně. Byl účinný, avšak u pacientů neoblíbený, protože se jim zvedal při polykání žaludek a byl bolestivý, když byl vstřikován injekční jehlou. Jediný opravdu spolehlivý lék na malomocenství, který se objevil ve 40. letech 20. století, byla antibiotika, která v „Ježíšově pomoci“ poskytovala nemocným americká misie.



Politický vývoj v Evropě měl po roce 1930 za následek židovskou imigraci do Palestiny. To nepříznivě ovlivnilo rasovou nesnášenlivost v domově u prvních přijatých židovských pacientů. Obě skupiny se mezi sebou celkem snažely, i když občanský nepokoj, který se později vyvinul mezi Židy a Araby, ovlivnil i atmosféru v domově. Židovští pacienti se obávali útoku a Arabové se cítili být v obležení.

V květnu 1948 vyhlásila Židovská lidová rada založení státu Izrael. Domov se ocitl v izraelském sektoru Jeruzaléma a byl odpovědný židovským zdravotnickým úřadům, které byly schopné poskytovat lepší lékařskou péči i dodatečné financování. V roce 1949 převýšili židovští pacienti poprvé Araby (21 Židů a 11 Arabů a v roce 1950 31 Židů a 11 Arabů).

Moravané se rozhodli, že jejich tradiční úloha nemůže v domově pokračovat. Ošetřovatelky se nemohly dorozumívat s židovskými pacienty, když neměly k tlumočení žádného Hebrejce a když židovští pacienti byli nesnášenliví. Kromě toho zlepšená lékařská péče židovských lékařů vedla k tomu, že se domov stal více nemocnicí s moravskými sestrami, které plnily úlohu spíše ošetřovatelek než misionářek.

Arabští pacienti ubývali a těm mimo jeruzalémský sektor, který byl spravován izraelskou vládou, nebylo dovoleno překračovat hranice, aby mohli do domova vstoupit. Proto Moravané odešli v březnu 1951 a „Ježíšova pomoc“ byla prodána státu. Z pochopitelných důvodů odmítlo několik zbývajících arabských pacientů zůstat v léčbě a ošetřování židovského lékařského týmu. Byli odvezeni přes nové hranice k domům v Silwanu, které byly spravovány jordánskými úřady.

Domovy provozované v Silwanu nepostačovaly, ale Moravané převzali odpovědnost za péči o malomocné podle svých nejlepších možností. Církev nakonec vybudovala nový domov v Ramallahu v Palestině severně od Jeruzaléma (nyní Západní břeh – West Bank) v nadmořské výšce 2000 stop na Star Mountain (Hvězdné návrší). Domov, označovaný za ústav s nejlepší péčí a léčbou malomocenství, byl otevřen v červnu 1960.

Od roku 1960 pokročila léčba malomocenství antibiotiky rychlými kroky vpřed. Rok od roku ubývalo nových případů po celém světě a zmenšující se počty pacientů v Ramallahu rozhodly, aby Moravané v roce 1974 přeměnili budovy domova malomocných v ústav pro psychicky postižené děti - „Rehabilitační centrum na Hvězdném návrší“ (Star Mountain Rehabilitation Centre).

Duševní postižení je v Palestině tradičně problémem. Postižené děti jsou jako malé od svých rodin zavírány a jako dospělé ponechány toulat se ulicemi. Rodiče postiženého dítěte potřebují proto určité přesvědčování, aby stav dítěte uznali a dovolili mu navštěvovat Centrum. Tyto sociální postoje se odrážejí i v politické situaci, což má za následek, že palestinské vlády dávají takovým záležitostem nízkou prioritu. Jen dvěma procentům postižených dětí se v Palestině dostává vzdělání.

Rehabilitační centrum tyto zranitelné děti nejen chrání, ale dává jim vědomí hodnoty a důstojnosti. Vytvářením přátelství s jinými postiženými dětmi cítí se dítě

být respektováno a učí se dávat a přijímat vzájemnou podporu. Odborný výcvik, školení a výuka životních dovedností pomáhají postiženému dítěti integrovat se do široké palestinské společnosti.

Třem stům místních i internátních dětí pomáhá štáb, který je složený z muslimů a křesťanů. Od roku 2010 je v provozu malý program pro děti s autismem. Zřetelná nit spojuje dílo, které začala Jednota bratrská (Moravian Church) v Palestině v roce 1867 a pokračuje dnes v Rammallahu. Poskytuje pomoc těm, kterých si společnost nevíšmá nebo je přehlíží a odvrhuje.

*Adrian Wilsdon (sbor JB Hornsey – Anglie)  
překlad M. Ulrichová*

## **Práce Jednoty v Albánii**

Dostáváme často zprávy od našich sester a bratří v Albánii. Naposledy se týkají květnové návštěvy bratra Jørgena Bøytlera spolu se zástupci dánské bratrské misie a Ochránovské misijní společnosti (Raimund Hertzch). Sešli se s vedením albánských sborů a seznamovali se s tím, jak se práce (ve spolupráci s luterskou církví) rozvíjí.

Navštívili několik míst, kde Jednota pracuje, především s mládeží a dětmi, svatodušní bohoslužby slavili ve městě Burrel, kde se také konal křest. Byly pokřtěny dvě mladé dívky. Stejně v dalším shromáždění o dva dny později, konal se křest a slavila večere Páně.

Svou cestu bratři zakončili ve městě Pogradec, kde se setkali se sborem a prohlédli si kempink, který tu misijní dílo má.

Albánští bratři a sestry jsou velmi vděční za každou návštěvu a děkují za povzbuzení k další práci. Jejich nadšení je obdivuhodné.

*(-red-)*



## **Odchod bratra biskupa Nelsona**

Nově přišla z Aljašky zpráva od bratra biskupa Petera Greena, že druhý aljašský biskup, bratr Jakob Nelson, byl v pátek 19. června před polednem povolán do Boží přítomnosti. Bratr Nelson zesnul v nemocnici v Bethel, v klidu a pokoji.

# *náš seniorát*

## **Letnice v Potštejně**

Svátek letnic není v naší zemi slaven obdobně jako Vánoce a Velikonoce i přes to, že je to svátek velmi významný. O letnicích v Jeruzalémě sestoupil Duch svatý, aby zde s námi zůstal do doby, kdy se vrátí Pán Ježíš Kristus zpět. Udály se tenkrát neuvěřitelné a nevysvětlitelné věci. Duch svatý konal zázraky a lidé je na vlastní oči viděli. Ježíšovi učedníci byli naplněni Duchem svatým, byli zmocněni k zvěstování evangelia a brzy vznikla první církev a křesťanství se začalo šířit do celého světa.

V sousedním Německu mají o letnicích sváteční volné pondělí. Naši přátelé z partnerského sboru Rhein-Main letos již podruhé využili možnost strávit letniční volno v našem sboru a být spolu s námi a posilovat tak naše vzájemné vztahy.

V pátek 22. 5. večer jsme se ubytovali na faře, připravili společnou večeři, povídali si, zašli na pivo. Celkem nás bylo zatím šest z Německa a tři z našeho sboru. V sobotu se přidali Matyášovi, počasí se jevilo příznivé a nic nebránilo vypravit se na naplánovaný výlet do Opočna na zámek. Kromě prohlídky zámku, která na naše hosty velmi zapůsobila, neboť v zahraniční nebývají k vidění tak rozsáhlé a ucelené sbírky předmětů v podobných objektech, jsme prošli nádherný kvetoucí zámecký park a přilehlou zámeckou oborou s množstvím jelení a daňčí zvěře, viděli jsme také muflony, veverka a spoustu obrovských mravenišť. V Opočně jsme si dali výborný oběd, bez opočenské zmrzliny by to ani nešlo a cestou zpět do Potštejna jsme ještě udělali malou zastávku pod zámečkem Skalka. Poslední procházka tam vedla podél Zlatého potoka k lesnímu židovskému hřbitovu. Po návratu měli naši hosté ještě dost energie připravit program na druhý den a vypravit se opět do místního pivovaru.

V neděli jsme se shromáždili ke společným slavnostním bohoslužbám s vysluhovááním Večeře Páně. Vyslechli jsme pozdravy z partnerského sboru, potom jsme se společně sdíleli a radovali. Z kostela jsme se přesunuli na oběd do restaurace Pod lipami, kde jsme si dali výborný oběd. Spokojeni jsme byli všichni. Cesta na faru pro některé vedla přes Vochtánku na hrad a od 14 hodin jsme trávili příjemný čas na farní zahradě, v kostele a na faře. Antje připravila různé hry pro děti i pro dospělé, Claudia promítání z naší cesty do partnerského sboru v Ibungu, různé dobroty připravily naše sestry a při kávě jsme měli dost času na společné rozhovory. Navečer jsme ještě zpívali spirituály a písně z Taizé.

Pondělí bylo vyhrazeno biblickému zamyšlení nad 12. kapitolou z 1. epištoly Korintským - o duchovních darech z téhož Ducha. Tento biblický program se nesl v hluboké duchovní atmosféře, uvědomili jsme si svou úlohu v církvi, hovořili jsme o svých zkušenostech s mocí Ducha svatého. Hodinu jsme zakončili modlitbou Páně a zpěvem. Tento biblický program nebo zamyšlení, jak tomu můžeme říkat,

se nás dotkl a obohatil nás a naši přátelé navrhli, abychom příště, na naší návštěvě v Herrnhagu, podobné zamyšlení opět uspořádali.

Dále následovalo jednání výboru pro partnerství, jehož jsme členkami. Hlavním bodem bylo určení a vyhlášení sbírky na novou střechu pro kostel v Ibungu. Naši sourozenci z Německa mají vypočítané náklady na jednotlivé součásti střechy a potřebu finančních prostředků. Nyní byla vyhlášena sbírka, která bude shromážděna ve sboru Rhein-Main a až bude dostatek peněz, budou za určitých podmínek předány do Ibungu, aby se mohla střecha opravit. Na jednání staršovstva rozhodneme, zda se také budeme na sbírce podílet. Pokud ano, pak vybrané prostředky osobně předáme v Herrnhagu na naší společné dovolené. V Africe jsme viděly, jak významná a důležitá je pro lidi církev a jakým způsobem křesťané opatřují prostředky pro běžný chod svého sboru, jak se snaží a nežijí jen z cizích darů, a zároveň jsme se setkaly s hlubokou vírou a naprostým spolehnutím na Boha. Proto věřím, že prostředky, které k nim dojdou, budou použity na správnou věc a budou ku prospěchu všech.

Poslední, jednoduchý oběd jsme uvařili společně s našimi hosty. Odpoledne byl ještě čas na pěší výlet na zříceninu hradu Velešov, na Kaprad a přes Modlivý důl zpět do Potštejna. Pak nás čekalo ještě grilování na farní zahradě. Poslední večer před odjezdem byl velmi veselý a všem nám bylo líto, že ten čas tak rychle uplynul. Ráno po snídani nastalo loučení a pomalu jsme se rozjeli za svými všedními povinnostmi. Večer přišly zprávy, že všichni jsou v pořádku doma. Všem se nám společný víkend moc líbil, naše pozvání na příští letnice přišlo současně s dotazem našich hostů, jak to bude příští rok, mohou-li přijet zase. Srdečně jsme se tomu zasmáli a viděli jsme, že je to naše společné přání. Nyní nás čeká cesta do Herrnhagu a příští rok – dá-li Pán, přivítáme naše přátele v Potštejně opět.

*Jana Nejmanová*

## **Setkání sester Ochranského seniorátu v Turnově**

V sobotu 11. dubna se do Turnovského sboru sjely sestry z celého seniorátu. Všechny přítomné uvítala sestra Libuše Bernardová a úvodní biblické zamyšlení měla připravené sestra kazatelka Anna Halamová. K letošnímu roku, kdy si připomínáme 600 let upálení mistra Jana Husa, přispěla sestra farářka Alena Naimanová z Církve československé husitské přednáškou o knížce Dcerka. Seznámila nás s dobou Jana Husa a jeho myšlením. Adresátkami knížky byly tzv. bekyně – ženy, které nežily v řádu, ale zasvětily svůj život službě Bohu ve světě. Jan Hus sepsal deset bodů, ve kterých načrtl obtížnosti křesťanova života a také udělal rady k jejich překonání.

Po přednášce přišlo promítání fotografií z cesty po Tanzánii, které pro nás připravily sestry Nejmanová a Běťáková z Potštejnského sboru. Byly účastnicemi německé delegace, která se jela do Tanzánie podívat na výsledek společného projektu, totiž vybudování studní. Fotografií i informací o životě afrických bratrů a sester bylo požehnaně.

K obědu byl již osvědčený vynikající guláš a jako zákusek byl věneček, na který s láskou vzpomínáme dodnes.

Po obědě jsme ještě pokračovaly ve vyprávění a promítání fotografií z Tanzánie a na závěr nám sestra Jitka Pernerová přečetla několik povídek z knížky americké biskupky Kay Ward.

Na setkání sester se pokaždé těšíme a ani tentokrát nás program nezklamal.

*Zdena Kafková a Alexandra Sedláčková*

### **Noc kostelů v Potštejně**

Foto s krásnou duhou nám připomíná letošní Noc kostelů, kterou jsme letos uspořádali již počtvrté. Opět nás svou krásnou hudbou potěšil flétnový soubor *I flauti matti* ze ZUŠ Rychnov n. Kněžnou.

Ojedinelá byla vernisáž výstavy Ex libris – příběhy Starého zákona. Sběratel pan Jiří Hlinovský vystavuje skvosty své sbírky.

Součástí večera bylo biblické zamyšlení a po něm písně ze zpěvníku Svítá i chvály. Tentokrát nám zahrály dokonce dvě hudební skupiny. Naši osvědčení Mirka Kovaříčková s Václavem Tomášem a jako hosté dva Janové (Nejman a Matyáš). S příchodem tmy jsme shlédli film Lásku hory přináší, jehož herci jsou klienti Domova





pod hradem Žampach. Následovala beseda s Markétou Novotnou, která je autorkou scénáře a logopedkou ústavu. I když hostů mimo sbor bylo poskrovnu, jsme vděční za krásné společenství, které jsme mohli společně prožít.

*N. Běťáková*

## **Synod Českobratrské církve evangelické**

Ve dnech 14. – 17. května 2015 proběhlo v Praze první zasedání 34. synodu ČCE. Protože šlo o první zasedání, bylo voleno nově předsednictvo synodu (předsedou je opět farář Jiří Gruber z Brna) a především toto zasedání volilo novou synodní radu na léta 2015 – 2021.

Nové vedení církve bylo zvoleno v tomto složení:

synodní senior

farář Daniel Ženatý (Pardubice)



1. náměstek syn. seniora  
farář Pavel Pokorný (Praha)



2. náměstek syn. seniora  
farář Ondřej Titěra (Jablonec n. Nisou)



synodní kurátor  
Vladimír Zikmund (Brno)



1. náměstek syn. kurátora  
Jiří Schneider (Praha)



2. náměstkyně syn. kurátora  
Eva Zadražilová (Moraveč)



Nová synodní rada se ujme svého úkolu na podzim,  
v listopadu.

Důležitým tématem synodu byly i otázky finanční, vyplývající ze zákona č. 28/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Od počátku příštího roku se začne postupně snižovat státní příspěvek pro církve a je třeba najít co nejpříjemnější způsob, jak se s novou situací hospodářsky vyrovnat. Synod se rozhodl použít z restitučních prostředků 81,5 procenta pro personální

fond (platy kazatelů a pracovníků církve) a 18,5 procenta pro diakonické a rozvojové projekty.

S tím souvisí i další vývoj odvodů na personální fond ze sborů kde se synod rozhodl pro střední cestu – zvyšování odvodu o přibližně 8 tis. ročně na příští tři roky, tedy 2016 přes 90 tis., 2017 100 tis. Kč. Vzhledem k tomu, že pětiprocentní zkrácení dotace každý rok znamená úbytek asi 16,5 tis. Kč na každý farářský plat, bude církev druhou polovinu poklesu zatím dorovnávat z jiných prostředků (rezervní fond aj.).

Poměrně velký prostor v jednání synodu měla i Diakonie, která podle rozhodnutí synodu převezme některé církevní objekty (Krabčice, Bystřice pod Hostýnem), buď již sloužící diakonickým účelům, nebo vhodné pro takové použití.

34. synod vstoupil do situace počínajících velkých změn v životě církve, jak naznačila jednání o sloučení některých sborů. V nové situaci bude nutno hledat nová řešení, patrně nové uspořádání ve struktuře sborů a kazatelských míst, což ukáží přicházející roky.

Synodu i nové synodní radě k tomu musíme přát moudrost a odvahu a sami hledat, jakou cestou se naše společenství mají dát.

(-red-)

## *z církví*

### **Opožděné uznání genocidy rakouskými úřady**

Předsednictvo ekumenické rady církví v Rakousku se letos na jaře obrátilo na prezidenta, spolkového kancléře a další ústavní činitele, aby oficiálně uznali genocidu arménského lidu, jejíhož stého výročí letos vzpomínáme, a Rakousko se tak připojilo k řadě jiných států, které tak již učinily.

Dopis podepsali představitelé ekumenické rady z evangelické i katolické strany. Připomněli v něm, že uznání této sto let staré genocidy, kterou ztvárnil ve svém slavném románě „Čtyřicet dnů“ Franz Werfel, je hodně opožděné. „Mlčení veřejnosti a snahy tyto sto let staré události popírat, jsou pro arménské křesťany i další občany zdrojem nejistoty a bolesti,“ píše se v dopise. „Tím více, že se nyní i v turecké veřejnosti objevují zřetelné známky připravenosti toto bezpráví, které začalo 24. dubna 1915, uznat a litovat jej.“

24. dubna proběhla ve vídeňské katedrále sv. Štěpána ekumenická bohoslužba k výročí této události, při níž bylo vzpomenuo nejen obětí arménské genocidy, ale i dalších obětí.



Potěšitelné je, že právě 24. dubna rakouský parlament prohlásil vraždění Arménů před sto lety za genocidu a vzpomenu na tyto události minutou ticha.

*(eppn duben 2015)*

## **Papež na návštěvě u Valdenských**

„Za katolickou církev vás prosím o odpuštění za všechno nekřesťanské, ba nelidské jednání, kterého jsme se vůči vám v dějinách dopustili. Ve jménu Kristově, odpusťte nám!“ Tato historická slova vyřkl papež František 22. června 2015 ve Valdenské církvi v Turíně.

Stal se zároveň prvním papežem v dějinách, který navštívil Valdenskou církev. Ačkoli jsou evangelické církve v římskokatolické církvi oficiálně nazývány církevními společenstvími, ne církvemi, papež v Turíně mluvil zcela samozřejmě o valdenské církvi. Poděkoval moderátorovi valdenské církve i místnímu kazateli za pozvání, které rád přijal.

Valdenští byli po staletí pro katolíky kacíři, kteří byli až do poloviny 19. století pronásledováni nebo diskriminováni. Papežova prosba o odpuštění je velice důležitým ekumenickým signálem.

*(eppn)*

## **Vzpomínky na Jana Husa v Kostnici**

V neděli 28. června se v Kostnici, v bývalém dominikánském klášteře, kde kdysi stál před koncilem Jan Hus, konala ekumenická bohoslužba, připomínající šestisté výročí jeho odsouzení a popravy.

Slavnosti se účastnil i spolkový prezident Joachim Gauck, kázal synodní senior Joel Ruml, který připomněl, že pro Husa byla pravda otázkou bytí a nebytí, ne jenom prázdňým pojmem.

Kostnice vyhlásila v souvislosti s jubileem smrti Jana Husa i Jeronýma Pražského „rok spravedlnosti“. V nejbližších dnech se v Kostnici pořádají bohoslužby Československé církve husitské (4. července), evangelické bohoslužby v neděli 5. července a 6. července potom mezinárodní ekumenická bohoslužba.

*(eppn)*

## **Německé církve volají k solidaritě s uprchlíky na blízkém Východě**

20. června byl Den uprchlíků, vyhlášený OSN. Německé církve (katolické i evangelické) při té příležitosti vydaly prohlášení, že zapomínat na potřebné je stejnou katastrofou, jako jejich neštěstí samo. Jak Charita, tak Diakonie mají množství pro-

gramů na podporu lidí v neštěstí a zvláště uprchlíků. Dnes je třeba obzvlášť podpořit pomoc v zemích sousedících se Sýrií i velkorysejší přijímání uprchlíků v Německu.

Lidé ze Sýrie a Iráku potřebují naši pomoc více než dříve a podporovat práci pomáhajících organizací je velmi potřebné. Katolický Biskup Marx a evangelický biskup Bedford-Strohm společně vyzvali k velké letní akci na pomoc uprchlíkům.

Situace uprchlíků a vyhnanců je v pátém roce občanské války v Sýrii horší než dříve. Životně důležité struktury, jako vodovody, elektrina a nemocnice, jsou v troskách. Vzhledem k válečnému stavu se nedá dostat k potřebným na druhé straně fronty, často je v tom humanitárním organizacím násilně bráněno. Neexistují ochranná pásma ani pro civilisty, ani pro humanitární pracovníky.

O život přišlo v Sýrii odhadem kolem 220 tisíc lidí a na útěku a bez domova je jich kolem 12 milionů. Vzhledem k tomu, že ani vojenské, ani diplomatické řešení konfliktu není v dohledu, nedá se počítat, že by migrace z oblasti v dalších letech slábla. Německé církve chtějí proto zesílit podporu jak pomoci v sousedních zemích, tak v Německu samém, zvláště v rámci snahy spojovat válkou rozdělené rodiny.

Diakonie a Caritas se angažují v pomoci v Sýrii, Turecku, Iráku, Jordánsku a Libanonu. Od počátku konfliktu investovaly společně do pomoci zhruba 47 milionů Euro, což stačilo pomoci asi jednomu milionu lidí. Jde v první řadě o potraviny, nákupní poukázky, oblečení, hygienické zboží, zařízení příbytků, školní potřeby a další věci. Vedle toho provozují i centra pomoci zdravotní a psychosociální, poradenství a terapie pro ty, kdo trpí traumaty.

Největší katastrofou by bylo na tyto lidi zapomenout – to je heslo německých církví pro charitativní pomoc v letošním létě.

*(eppn)*

## **Bible ve stále více jazycích**

Světová biblická společnost sdělila, že v roce 2015 existuje již 542 jazyků, do kterých je přeložena celá bible. Nový zákon existuje ve 1324 řečech a jednotlivé biblické knihy v další více než tisícovce jazyků. Je tedy skoro tři tisíce jazyků, do kterých je přeložena alespoň část bible. Jazykovědci přitom tvrdí, že na světě existuje přibližně 6900 různých jazyků.

Biblické společnosti mluví o rekordním roce, co se týká překladů bible, protože v roce 2014 byl vydán nový nebo revidovaný překlad bible v 51 jazycích. Těmito jazyky mluví více než 1,3 miliardy lidí po celém světě – ale pozor, 1,2 miliardy z toho jsou Číňané. Většina nově vydaných biblí je v takzvané mandarínské čínštině.

Svaz biblických společností má dnes 146 členů a pracuje ve více než 200 zemích. Věnuje se především překládání, výrobě a šíření bible a v přítomnosti probíhá kolem 400 projektů, pracujících na překladech bible.

*(eppn)*

## Husova slavnost v Železném Brodě 4. – 5. 7. 2015

Je tomu už 600 let, co byl 6. 7. 1415 upálen v Kostnici Jan Hus pro své učení zaměřené na Ježíše Krista jako Pána Církve a Pána svědomí každého člověka. Přišel příliš „brzy“ s požadavkem poslušnosti Krista až za hrob? Nebo to bylo právě „včas“? Jeho věrnost Kristu poznávanému z biblického svědectví motivovala k životu z víry a ve svobodě svědomí nespočetné zástupy křesťanů až do dnešní doby.

V Ochránovském sboru při Českobratrské církvi evangelické v Železném Brodě se bude konat ve dnech 4. a 5. července 2015 slavnost k 600. výročí upálení Jana Husa. Připravujeme ji ve spolupráci s Evropskou kontinentální provincií Jednoty bratrské. Přijedou členové světové Jednoty bratrské z Německa, Nizozemí a početná delegace z USA. Proslovy budou překládány do němčiny, holandštiny a angličtiny.

### Slavnost Jana Husa 2015 v Železném Brodě

#### *sobota 4. července 2015*

13:00	příjezd
13:30	zahájení, pozdravy
14:00	přednáška: Jan Hus jako iniciátor evropské reformace (P. Kameník)
15:00	pozdravy: Exulant, Veritas, Kostnická jednota
15:30	přednáška: Od Husa k Jednotě bratrské (J. Halama)
16:30	přestávka (pozouny)
17:00	večeře Páně
18:00	večeře
19:30	divadlo: Jan Hus

(22:30 noční Kalich - krátká pobožnost ve skalním Bludišti u Besedic)

#### *neděle 5. července 2015*

10:00	bohoslužebné shromáždění v Železném Brodě společný oběd
15:00	shromáždění na Kalichu u Besedic s pásmem Husových textů (za velkého deště v modlitebně v Železném Brodě)

**Srdečně zveme!**

# 1415 Mistr Jan Hus 2015

V prvním čísle časopisu jsme otiskli asi nejstarší obrázek Jana Husa ze starých kronik. Zobrazuje Jana Husa bez vousů, stejně jako další staré knihy z 15. století, např. Jenský kodex nebo Richenthalova kronika.

Patrně prvním obrázkem Jana Husa jako vousatého muže je vyobrazení z kroniky Hartmanna Schedela „Liber chronicarum...“. Byla vytištěna poprvé roku 1493 v Norimberku a je proto zvána také Norimberská kronika.

Kronika je jakýmsi vypsáním dějin světa a obsahuje i oddíl o heretiku Janu Husovi, jak je vidět z vyobrazené stránky. Kronika je barevná a bohatě ilustrovaná, proto se stala velmi oblíbenou a byla tištěna latinsky a německy v tisícových nákladech.

Problémem jsou právě oblíbené ilustrace, protože kolem 1800 dřevorezů, které kroniku zdobí (a kde je například nejstarší známý pohled na Prahu), bylo na tiskaře a vydavatele zjevně příliš. Portréty se proto nejdou opakovat – různé postavy mají stejný obrázek.

U Husa vůbec nešlo o portrét, protože stejně jako on vypadají např. prorok Izaiáš, básník Vergilius či heretik Arius. Autoři prostě sáhli po nějaké ilustraci, která se však působením oblíbené kroniky stala vlivnou, přesto, že s realitou nijak nesouvisela.

Máme tu tedy na konci 15. století vousatého muže, který se stal ne-li vzorem, tedy určitě inspirací pro další zobrazování Jana Husa v nadcházejícím 16. století a dále.

